

Zevachim 78 by Rabbi Aharon Sorscher

www.shasilluminated.org For more shiurim on any Masechta go to

דף עח

בענין נתערב דם קרבן בדם חולין

(דף ע"ז ע"ב) תוד"ה בדם בהמה או בדם חיה. התוס' הק' למה יכול לזרוק הא זורקים חולין על המזבח ותי' וי"ל כיון דדם כשר מעורב בו ואין עיקר זריקתן לשם הפסול אלא לשם הכשר שרי אע"ג דבאיברים לא אמר רואין לשם עצים עכ"ל. והנה התוס' לא ביאר להדיא החילוק בין תערובות דם לתערובות איברים, ועיין קרן אורה שביאר דכוונת התוס' הוא לחלק בין תערובות לח בלח דשרי אם עיקר זריקתן לשם הכשר אבל בתערובות יבש ביבש אסור. ונראה לי הסברא בחילוק זה דבלח בלח כיון שבכל משהו שזרק יש דם כשר א"כ יכול הזריקה להיות זריקה על שם הכשר, אבל ביבש ביבש כיון שכל א' עומד בפנ"ע ובהקטרת הפסול אינו מקטיר באותו זמן כשר אלא פסול אסור אע"פ שהוא לשם עצים. והגרי"ז הובא בחי' הגרי"ז במנחות דף כ"ב סבר החילוק הוא בין זריקה להקטרה, דגבי הקטרה אף אם אין כאן כוונה מ"מ במציאות הוי הקטרה, משא"כ זריקה כל שכוונת הזריקה הוא משום דם הכשר נמצא שלא נזרק השאר כלל, דאין זה נחשב זריקה.

בא"ד. ומיהו בלאו הכי אתי שפיר דבנזיר פ' ואני משמע דלמ"ד לאו דאורייתא אפי' העלאה נמי שרי וכו' עכ"ל. והק' הקרן אורה על תי' זה דאף אם נימא דאין כאן איסור של חולין בעזרה הא תינח גבי דם בהמה אבל נתערב בדם חיה יש איסור עשה המבואר לעיל דף ל"ד אילבא דר' יוחנן. אבל עיין גרי"ז במנחות דף כ"ב שמצדד דאיסור זה הוא רק גבי הקטרה ולא גבי זריקה.

בא"ד. ואפשר דאפי' רבנן מודו דלא אסורי לשם עצים ולשם מים אלא במידי דהקרבה וכו' אבל חולין גמורין שרי לכו"ע לשם עצים ולשם מים עכ"ל. הנה הקרן אורה נקט בתי' זה דבכל ענין של חולין או פסולין שרו שרבנן לשם עצים או לשם מים ופליגי רק בכשרים, עיין שם שהק' מבריייתא דלעיל דרבנן דר"י אסרו בפסולין והתירו בבשר חטאת וזה היפך סברת התוס'. ולקמן תוס' לקמן דף עט: ד"ה במאי קמיפלגי משמע דכל זה דוקא לגבי תערובות של לח בלח וכמו תי' הראשון אלא שתוס' מוסיף דאף בזה אינו מותר אלא בחולין או בפסולין ולא במידי דראוי להקרבה, אבל תערובות של יבש ביבש ודאי אף בחולין או פסולין אסור, אבל תוס' הכא לא משמע כן כלל ומשמע אף ביבש ביבש בחולין אין איסור אף לרבנן וצ"ע כנ"ל. והעולת שלמה וטהרת הקדש שם עט: ביארו דבעל מום או רובע ונרבע גרע טפי דמאיסי וכדיאתא בגמ' לעיל, וסברת תוס' בפסולין הוא גבי לן או נטמא או יצא דלא מאיסי ובזה לכו"ע מותר לשם מים.

בענין התראת ספק

תוד"ה הפיגול והנותר מזת מזת וכו' וקשה דאם התרה בשלשתן פשיטא דלוקה אפילו למ"ד לאו שמיה התראה היכן מצינו התראת ספק כה"ג דודאי עבר אלא דלא ידעין אהי מהני תלת דפיגול ונותר וטמא וכו' עכ"ל. והתוס' ביבמות דף קא. ד"ה הכה זה וכו' סבר כרש"י דאף אם ודאי א' מהן ההתראות הוי התראה ודאי מ"מ כיון דלא ידעין איזה הוי כל התראה התראת ספק, וז"ל התוס' שם ואין להקשות הא דאמר ר"ל הפגול והנותר שבללן זה בזה פטור א"א שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו ודייק התם דהתראת ספק לא שמה התראה דמאי שנא מהכה שניהם בבית א' (פי' בספק איזה מהן הוא אביו מבואר דרק בזה אחר זה תלוי בהתראת ספק ובבית א' לכו"ע חייב וא"כ למה גבי ר"ל תלוי בהתראת ספק הא האכילת ספק פיגול ספק נותר הוי בב"א), לא דמי דהכא יודע הוא דעובר על לאו ומיתה דמכה אביו בבירור, אבל התם אינו יודע איזה מין הרבה על חבירו אם עובר משום פגול או משום נותר עכ"ל. וכנראה דשיטת תוס' כאן הוא דכל דודאי הוא בשעת ההתראה שיש כאן התראה אע"ג דלא ידעין איזה התראה הוא הנכון זה מיקרי התראת ודאי, אבל לרש"י ולתוס' ביבמות בעינן דיהיה ודאי על ההתראה עצמו שהוא התראה והכא כל חדא וחדא אינו ודאי.

בענין אם יכול לחייב מלקות ברוב כזית איסור ומיעוט היתר משום ביטול ברוב

תוד"ה הפיגול והנותר כזית מזה וכזית מזה וכו'. ועוד קשה היכי מיחייב כלל משום חד מינייהו דמיעוט הבטל ברוב לא מצטרף עם הרוב להשלימו לכשיעור וכו' עכ"ל. משמעות הדברים הוא דנחלקו רש"י ותוס' מחלוקת יסודי, אם היתר מתבטל להאיסור להצטרף לשיעור האיסור, והאריכו בזה האחרונים המשל"מ הל' מעילה פ"ז ה"ו נקט דביטול לא מהני לזה, והפמ"ג בפתיחה להל' תערובות ח"ג פ"ה ג"כ הביא פלוגתת רש"י ותוס' בזה ומשמע שסובר כרש"י וחלק על המנחת כהן שסותם (ח"א פ"א) דביבש ביבש היתר באיסור רוב אין היתר נהפך לאיסור ולא הביא פלוגתת רש"י ותוס', וגם הק' למה לא יאמר ביטול ברוב. ובסברת התוס' יש ב' מהלכים השערי ישר ש"ג פט"ו ופט"ז תולה זה בהסברא הידוע של העונג יום טוב סי' ד' דכתב דאם נתערב חוטי ציצית שלא נטוה לשמה בציצית שנטוה לשמה, וסבר העונג יום טוב שביטול רק מסלק דינים ולא נותן דינים, וכן האתרוג שנפל פיטמו שנתערב עם האתרוגים שלא היה להם פיטום לעולם, והביא המשיב דבר סי' ל"ד דסבר דבכל ענין אמרינן ביטול ברוב, והביא דהתורת חסד מהרש"ז מלובלין דתלוי בפלוגתת רש"י ותוס' כאן. והאור שמח הל' מאכ"א פט"ו ה"ו ז"ל דענין ביטול הוא שהדבר מבוטל הוא כמאן דליתא כלל אבל שיהא בטל וכמאן דאיתא זה לא שמענו וסלק הך היתרא וליתא לשיעורו כלל, ונראה שהוא אותה סברא דהחקירה הוא אם ביטול הוא דאין צריך לחשוב בהמיעוט דכמאן דליתיה דמי ולכן אינו אוסר אבל אינו יכול לחדש דינים, או דהרוב קובע השם והמיעוט יש לה דיני הרוב. ובקו"ש פסחים אות קפ"ב כתב סברא אחרת דכיון דהאיסור הוא רק חצי שיעור א"א לפעול דינים על התערובות שיהא כשיעור, וסברא זו ממש נכתב במנחת כהן חלק א' פרק א'. והשערי ישר ג"כ מאריך בסברא זו וכתב דמחלוקת רש"י ותוס' הוא אם החיוב על כזית ולכן א"כ לפחות מכזית לפעול דינים על המיעוט, או החיוב הוא על כל משהו ובתנאי שיש כזית ולכן אף פחות מכזית יכול לפעול דינים על המיעוט.

בענין אורז שיש בה טעם דגן

העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן וכו' אדם יוצא ידי חובת מצה. ונחלקו הראשונים בביאור סוגיא זו, דתוס' כאן ועוד ראשונים סברי דהנדון בסוגיין אם נותן טעם ברוב הוא דאורייתא או לא הוא אם טעם כעיקר דאורייתא או דרבנן. והתוס' הק' דהגמ' יכול להקשות מכמה מקומות דטעם כעיקר. וברא"ש סוף הלכות חלה סוף מנחות הביא דברי הרמב"ן דהק' האיך יכול טעם כעיקר להועיל גבי אכילת מצה הא אינו אוכל החיטים, ותי' הרמב"ן ע"פ הירושלמי דכשמערב חטים עם אורז אף האורז יכול לבא לידי חימוץ דהחטים גוררים את האורז. והק' א"כ איך הוכיח סוגיין דטעם כעיקר, ותי' הרמב"ן דצריך שניהם, דאם החטים בטלים א"א לומר שהם גוררים את האורז, אבל מאחר שנותן טעם ברוב הוי דאורייתא א"כ יכול לומר גרירה. והרא"ש שם תי' דטעם כעיקר הוא שאוכל ממש החיטים, והא דצריך הירושלמי לגרירה הוא משום דאף חטים שאינם באים לידי חימוץ אינו מצה ולא גרע אורז עם טעם חטים מזה ולכן בעי ג"כ גרירה.

אבל קשה למ"ד טעם כעיקר דרבנן, ויותר קשה הק' הרע"א בגליון הש"ס להר"י דסובר דטעם כעיקר דאורייתא אבל אין לוקין עליו דהוי עשה א"כ מה הקושיא ממצה הא יכול לומר דהוי דאורייתא אבל אין לוקין משום דהוי עשה, והאחרונים (הבית הלוי ח"א סי' ל"ז בסופו והחזון איש יורה דעה סי' כ"ד ס"ק ג' והדברי יחזקאל סי' י"א אות י"א והקהלות יעקב כאן) כתבו דסוגיין אינו משום טעם כעיקר אלא דכאן כיון שממשו קיים הוי טעמו וממשו ואינו בטל לכו"ע, ולא דמי לטעם כעיקר שאין ממשו קיים ולכן לא הוי אלא דרבנן, ולא יזה ראשונים הוי דאורייתא ואין לוקין דהוי איסור עשה, אבל כאן דממשו קיים הוי דאורייתא לכו"ע דלא בטל, ומקור דבר זה הוא סוגיא בעבודה זרה דף ס"ז שנחלקו הראשונים בפירוש, שהגמ' שם איתא דטעמו וממשו לוקין עליו וטעמו ולא ממשו אין לוקין, ור"ת סובר דטעם כעיקר דאורייתא ולוקין עליו הוא מוקי הסוגיא במין במינו דאין בה טעם, אבל לרש"י החילוק הוא דאם ממשו קיים אז לוקין אף אם טעם כעיקר דרבנן דממשו קיים.

בענין רואין אותו כאילו הוא מינו

ונשער מין במינו כאילו הוא מין בשאינו מינו, תנאי היא. ועיין תוס' ד"ה הא דרביה בסופו דנתקשה למה כאן יש מחלוקת תנאים אם רואים כאילו הוא מים או מינו כאילו אינו מינו, ובעלמא גבי תערובות אמרינן דמין במינו

דרבנן דליכא טעמא ולא אמרינן רואין כאילו הוא מינו. וכתב דא"א לעמוד על הדבר, ועיין שיטה מקובצת דג"כ טרח בזה. והחמדת דניאל ביאר דיש שני אופני ביטול, ביטול בדין וביטול במציאות, וביטול בדין הוא רק אם יש סתירה בהדינים, ולכן גבי איסור יש סתירה דמיעוט האיסור רוצה לחול האיסור על הרוב וזה א"א א"כ הוא במציאות ניכר, אבל לגבי זריקת דם וכן גבי איסורים מבטלים זה את זה אין צריך לחול דין זריקה על המים או על היין וכן גבי איסורים מבטלים זה את זה, ולכן יש מחלוקת תנאים אם אמרינן רואים. והביא לזה מה שאמר רבו (כמדומני הגר"צ מפאנאוויטש) לבאר הא דאיתא במנחות דף כ"ב דשחוטה בנבלה אינו מטמא במגע אבל מטמא במשא, דלמגע צריך לומר דגם נגיעת השחוטה טמאתו משא"כ משא דרק משא הנבלה טמאוהו.